

מחודש

פרשת תזריע מצורע

פניני וחידושי אור החיים הק'

שב"ק נותנת כח לעולם ולאדם

וביום השמיני ימול (יב, ג). **ורבותינו** ז"ל אמרו (דכ"ד ו א) וזה לשונם: 'למה התינוק נימול לשמונה, שקנה ה' רחמים עליו עד שיהיה בו כח, וכשם שרחמיו על האדם כך רחמיו על הבהמה שנאמר (לפסל כב כז) ומיום השמיני והלאה ירצה', עכ"ל. וצריך לדעת מי גילה סוד זה כי בשמונה ימים יהיה בו כח, לא פחות ולא יותר. ונראה כי כח האמור בדבריהם הוא מה שאמר בזוהר (ח"ג מד; אא): שהוא כדי שיעבור עליו שבת ותגיעהו נפש החיונית הנשפעת בעולם ביום השבת כידוע, ואז יהיה בן קיימא, והוא שאמרו ז"ל **כח החיוני**. ותמצא שאמרו ז"ל (עיי' זוהר ח"ג קעו) שקודם שבא שבת היה העולם רופף ורועד, כיון שבא שבת נתחזק ונח, ע"כ. והוא מה שאמרו כדי שיהיה בו כח:

שמירת מצות נדה סגולה לבנים

וביום השמיני ימול (יב, ג). **עוד** ירצה באומרו **וביום** בתוספת וא"ו, להסמיק מילה למצות נדה שמלפניה, לומר כי זה תלוי בזה, שאם ישמור מצות נדה יוסיף לזכות עשות מצות מילה:

מילה ביום השמיני כדי שיעבור עליו ז' נקיים

וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (יב, ג). **ואולי** כי טעם שצוה ה' **ביום השמיני** ולא קודם ולא אחר, שדן בו ה' דין אמו שצריכה מיום שפסקה למנות שבעה נקיים, כמו כן עובר ירך אמו הוא (חולין נח), ובצאתו מבטן אמו נטמא בפתיחת קבר, ולצד שהמילה היא גילוי שמו יתברך באדם וכמו שרמזתי בפרשת וירא אליו ה' (בנאשית יח א), לזה צוה ה' להמתין עד עובר עליו שבעה ימי נקיים, **וביום השמיני ימול** וגו':

השמיני וגו' פירוש שאחר עבור שבע שנים, בהתחלת יום השמיני **ימול בשר ערלתו**, כי אז יעביר ה' צחינת הערלה מהעולם, דכתיב (זכרי' יג ב) וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ, וזה יהיה בשנה שמינית, וידוע הוא צחינת הערלה שהיא הקליפה:

להם, מה שאין כן המילה היא חפאי שמים אם כן יעשה ה' ראונו כראונו, ולזה הסיבו רבי עקיבא כי לכרף בהם ישראל נחכוין ה': **והנה** תשובה זו סתומה וסתומה בערך מושכל מושג לטורנוסרופוס, לפי שאין צחינת נפשו גדר השגת שכליות פנימיות הידיעה האלהית קבל פשטן של דברים, אבל לנו בני אל חי יש לנו להשכיל בצוריות של דברים. גם בהשכיל בטבע הרגיל בעולם אשר יסד בורא הכל, כי כל מוליד או מהוה דבר יהיה כתבנית המוליד למינהו, ואפילו בפרטי תכונת תואר פנים איוקונון של זה דומה לאיוקונון של זה, ואיך אדם מהול יולד בן ערל, הלא חלק הערלה שצנולד אינו צמוליד, ואין לומר שהטעם הוא ללד

גאולה העתידה תהיה בדרגה חשובה בבחינת זכר

דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (ויקרא יב, ג-א)

עוד ירמוז הכתוב על כנסת ישראל, אשר מצינו שנקראת אשה בדברי הנביאים, דכתיב (ישעי' נד ה) **כִּי בָעֲלִיָּה עֲשִׂיָּה**, וכתוב (ספ' פס' ו) **וְאֵשֶׁת נְעוּרִים**, וכתוב (הושע ב כא) **וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי וגו'**, אִיזָה סֶפֶר פְּרִיָּתוֹת וגו' (ישעי' נ א), ועליה אומר הכתוב **אשה כי תזריע פירוש** הזרעת מלות ומעשים טובים, על דרך אומרו (הושע י יב) **זָרְעוּ לָכֶם לְלִקְחָהּ**, וילדה **זכר** פירוש תהיה הולדתה זכר, פירוש דע כי צחינת הזכר היא צחינה עליונה מצחינת הנקבה והתורה מיחסת צחינות העליונות בצחינת הזכר, והודיע הכתוב כי אם כנסת ישראל **תזריע**, ודאי שתוליד הדרכות עליונות. והוא מאמרם רבותינו ז"ל (שמו"ר טו כא) **עולם הפלגת הפלגות אשר יפליא ה'** צביאת הגואל אם ישראל יזכו על ידי מעשיהם הכשרים. ויכוין להדליק בין הגאולה הממוכה, לגאולה שעברה של מצרים שהיו ישראל גרים וְעֲרִיָּה (ויחזקאל טז ז), גם אמר הכתוב (דברים ז ד) **גוי מִקֶּרֶב גוי**, ואותה גאולה תכליתה לא עמד, כי נחרב הבית וגלו והיה מה שהיה ואין טובה זו בצחינת זכר, אבל הגאולה העתידה ללד שעל כל פנים תהיה צאמנעות זכות ישראל, לו יהיה שלא יהיו ראויים – אף על פי כן צאמנעות אורך הגלות ועסק התורה דכתיב (דברים לא כא) **לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זָרְעוֹ**, על כל פנים תהיה הגאולה בצחינת זכר, ועמדה לנחש:

ואומרו **וטמאה** וגו', כאן רמז תיקון אשר יעשה ה' להשיג צחינת הזכר, כי שבעה שנים יכוון חבלי משיח כאומרים ז"ל (סנהדרין א). שבע שנים דוד בל וכו', ליסרם ולזקקם, והוא אומרו **וטמאה** יחס היסור לצחינת הטומאה – כי הוא הטמא הוא המיסר, ואמר **שבעת ימים** פירוש שבע שנים, על דרך אומרו (בנאשית כל נה) **תִּשָּׁבַע הַנְּעָרָה אֶתְּנֶנּוּ יָמִים אֹרֶשׁוֹר וְאָמְרוּ ז"ל** (כתובות נז) **ימים שנה. וביום**

הטעם שהאדם נולד לא מושלם

וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (יב, ג)

עוד יתבאר הכתוב, על פי דבריהם ז"ל (תנחומא תזריע ה) וזה לשונם: שאל טורנוסרופוס את רבי עקיבא, איזה מעשים נאים של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם כו', למה אחס מלים כו', הביא לו סיבולים וגלוסקאות אמר לו אלו מעשה הקדוש ברוך הוא ואלו מעשה בשר ודם אין אלו נאים, אמר לו הואיל והוא חפץ צמילה למה אינו יוצא מהול, אמר לו שלא נתן הקדוש ברוך הוא מלות לישראל אלא לכרף בהם, דכתיב (תהלים יח לא) **אֶמְרָת יְיָ כְּרֹפֶה וגו'**, עד כאן. הנה לא הספיק בתשובת תכונת השבולים כי כריכין תיקון אחר מעשה הקדוש ברוך הוא, ללד כי השבולים מה שחסר בהם מהתיקון הוא ללד אשר יאות לבני אדם, הם ילכו ויתקנו הגאות

המצוות ניתנו לצרף ולנקות את חטא הקדום

ושאלת טורנוסרופוס שניה אם ה' חפץ במילה למה אינו יוצא מהול, שאלתו הוא ללד שהוא חסר ידיעת רוחניות וחשב כי תכלית מעשה המילה הוא מה שגורא לעינים בגוף לא שיש דבר בפנימיות. או אפשר שהוגד לו וידע כי החינוניות שבמוחש יגיד על אשר ישנו במושכל, וחשב כי ה' יסיר הכתמים והפגמים ויטהר הנפש עם הבשר:

ולזה השיבו רבי עקיבא תשובה כללית, למה שהוא חושב בדעתו אם לא השיג לדעת אלא בחינת הגוף – הודיע כי תכלית הדבר לצרף נפשם לא למה שנגלה לבד, שאין הפרש בין היות האדם מהול או ערל. ואם כונתו לומר שגם בענין הרוחניות – אם הקדוש צריך הוא חפץ יסיר התיעוב אשר הערלה תגיד עליו, השיבו גם כן כי כל המצוות שנתן ה' לישראל אינם אלא לצרף ולנקות את הסיגים אשר סבבו החטא קדמון, כי כל מצוות לא תעשה להסיר תחלואי הנפש, וכל מצוות עשה להאיר לבחינת הנפש, ללד שעל ידי חטא קדמון הוחשכו מאורי הנפש, ועל ידי שמירת מצוות לא תעשה יוסר הפגם ועדיין תחסר מאורי אורה, ובעשות מצוות עשה יאיר אורה כאומרו (משלי י כג) יר מנורה. וענין זה אין ה' עושה, ללד כי האדם הוא הגורם הרע, הוא חטא והוא ישא את עונו אשר הלביש את נפשו, אז כשחטא אדם הראשון והיו כל הנפשות תלויות בו כולם טעמו טעם חטא ועליהם להריק תחלואיהם, ומה מקום לומר לה' הסר מעלי הפגמים האלו שהלבשתי עצמי, ועיין מה שפרשתי בפרשת בראשית בפסוק (ד ז) ואם לא תטיב וגו'. ועוד אם באלו לומר כי ה' יסיר תיעוב המסובב מאדם לעצמו בסכלותו, אם כן אין שבר ואין עונש. ומעתה טעם הערלה הוא ללד חטא קדמון שנדבק בנפש, ותולדתו בעור הבשר, ואם ה' לאיש ישראל לכרות מגופם בחינת הרע, שבה מתמקד בחינת הרע מהנפש וטהרה:

ויבזה יתבאר אומרו **ויביו**, פירוש ללד כי מצוה הקודמת [טומאת לידה] וזאת [מצות מילה] הם שני דברים שסיבתם אחת היא, שהיא עון קדמון, הוא סבב טומאת לידה וסבב ערלת הזכרים, לזה כוה על שניהם כאחת על טומאת לידה ועל כריתת ערלה, אשר על כן אמר **ויביו השמיני** וגו'. וללד שחטא האשה גדול מחטא האיש, לזה האיש נפרדת טומאת ממנו בהחלט, מה שאין כן האשה טומאה קשורה עמה שחוזרת ונטמאת:

שכונת המוליד מתחלתה היא בערלה, כי מה בכך, כיון שנקרתה הערלה ואין רישומה ניכר. ועוד אם כן משה רבינו עליו השלום שנוול מהול (סוטה יב.), למה ילד בן ערל דכתיב (שמות ד כה) וְתָקַח לְפָנֶיהָ לֶרֶךְ וְתָקַח לָהּ עֶלְמָלֶת בְּנָה:

אבן אשכילך בדבר האלהים, לפי מה שקדם לנו מדבריהם כי בחינת הערלה היא בחינת הרע, כי מעשה הערלה הוא יגיד על בחינת נעלמות, כי כל הגוף אינו אלא נרתק לנפש והגרתק יודיע את מה שבתוכו, ואמר ה' כי ישראל כשימולו הערלה הנה הם מושללים מבחינת הרע שהערלה סימן לה, מה שאין כן אומות העולם שכל נפשם היא בחינת הרע שהיא הערלה, והוא מה שרמז באומרו (ויקרא ט כה) פִּי כָל הַגּוֹיִם עֲרִלִים. ודבר ידוע כי בריאת אדם הראשון היתה בריאה תמה בבחינת הקדושה מושללת מכל רע, ולזה לא היתה בתוכו בחינת הערלה, ובסיבת החטא משך בערלתו (סנהדרין לח.), ונולדה בו בחינת הערלה, וגם נמשך מזה שליטת הטומאה באשה והוא דם נידותה, כי הוא זה סיבת היותו כמאמרם ז"ל (ערוכין ק.). גם באמצעות חטא האדם נזרע זרע רע בכל ממשלתו ותולידו הארץ פריה בקליפות רבות, וזה לך האות כי אין אדם יכול ליהנות מהחטה עד עשות בה מלאכות רבות מלפניה ומלאחריה במספר עשרה, הלא המה סדורים בפרק כלל גדול אמרו בשבת (דף עג.) עד האופה, כנגד עשרה קללות שנתקללה האדמה כאמור בדבריהם ז"ל בספר הזוהר הקדוש (ח"ג רמג.), ולזה כשיעביר ה' רוח הטומאה מן הארץ דכתיב (זכריה יג ב) וְאֶת רוּחַ גּוֹ' מִן הָאָרֶץ, לרמוז גם בחינת הארץ עצמה, ואז תוליד הארץ גלוסקאות (שבת כ.) פירוש אין צורך לאחד מעשרה מלאכות אלא הארץ מעצמה תוליד גלוסקאות, לחם שאין צריך מכשירים:

ולזה נתכוון רבי עקיבא בהוראת שיבולים וגלוסקאות, כי היא הסיבה והוא הטעם ללידת הערל, שבחינת הרע אשר דבקה בנפש אדם הראשון טומאתה מלאה ארץ, ולזה הגם שהאדם בזמן שהוא מוליד הוא מהול, אף על פי כן בחינת כוחות המהוות זרע אשר בו נוצר הולד, מולידותם הוא מתולדות הארץ, כי יגדל האדם מגדוליה ומגדולי גדוליה, ומהם יתכונן בו תכונת החושך והמעשה, וללד שכל גדולין אלו מהארץ אשר כמחה יעידו למו שמלאים בחינת הרע בכמה הדרגות שבין הגלוסקאות לשיבולים, ואשר על כן הזרע שממנו יצירת הולד לא ילא מבחינת זו, ולזה ילא הולד ערל בשר:

חלק בדם האדם, והוא מעורב בכללות האדם, ואם ה' למאן דם זה ללד שהוא גם כן בחינת ערלה, והוא מה שרמז באומרו **עירלתו**:

ואמרו בספר הזוהר הקדוש (ח"א רסב.) כי ארבעה קליפות הם הסובבים לבחינת הקדושה בסוד גִּתְּתָא אֲגוּזָא (שי"ט י יא). ותמלא שצאגוז ארבע קליפות, א' היא קליפה המרה המתיבשת ונופלת, ב' קליפה הקשה, ג' אותה המפרדת בין חלקי האוכל, ד' הדבוקה באוכל ונאכלת עם האוכל ללד שדבוקה בו, ובחינת קליפה זו אינה כל כך מאוסה אלא בהפרדה מהאוכל. ובמצות המילה מפרידים

ג' מצוות במילה כנגד ג' בחינות הקליפה

ימול בשר עירלתו. יתבאר על פי מה שהקדמנו כי הערלה היא בחינת הקליפה, רמז הכתוב כאן כי צריך לעשות שלשה דברים במצות המילה, והם מילה, פריעה, מליצה. מילה הוא כריתת הערלה, והוא אומרו **ימול**, פירוש יכרות. הפריעה הוא מה שפורע עור הדק לשנים, ואין צריך לכרות, והוא מה שרמז באומרו **בשר**, פירוש יעשנה כבשר שאין בו חיות, ועור הפריעה אינו חוזר וחופה עוד העטרה. והמליצה הוא דם המזהם של שתי בחינות אלו ערלה ופריעה, ללד היותם חלק אחד מגוף יש להם

פניני וידידושי אור החיים הק'

בחינת הרע מסלקת חיות העור

וּמִרְאָה הַנֶּגַע עִמּוֹק מַעֲוֵר בְּשָׂרוֹ וְגו' (יג, ג). **ענין** זה יגיד סוד אומרו (תהלים לו ז) **אֵךְ בַּצֶּלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ**, והוא מראה הבשר החי, וכשישלוט בחינת הרע באדם, ירשום בבשר אדם הסתלקות זוהרת החיוני, ולזה יראה חסרון המראה ויהיה עמוק מהעור, ולזה דבר הכתוב בדרך זה **עמוק מן העור**:

מלאך טוב בע"כ יענה אמן

וּרְאֵהוּ הַבֶּהֱן וְטִמְאָה אֹתוֹ: (יג, ג). **תלה** הכתוב הטומאה בפה כהן, על דרך אומרו ז"ל (שבת קיט:) שני מלאכים מלוים את האדם בליל שבת לביתו וכו', וגם מלאך טוב עונה בעל כרחו וכו'. והנה לצד שהכהן הוא המוכפר על ישראל מטומאתם ומתחלואיהם, לזה יצו ה' שיסכים על טומאה זו שקנתה מקומה באיש ההוא, עד שובו לפני ה' ואז יבער ה' ממנו טומאתו:

גם אבק לשון הרע צריכה כפרה

וְיִתְהַרְוּ הַבֶּהֱן מִסִּפְּחַת הוּא וְכִבְשֵׁם בְּגָדָיו וְטִמְהָרָה: (יג, ו). **מספחת הוא**, פירוש אינו צרעת, כדרך שאמר (פס' לו) **בוהק הוא**, ואף על פי כן צוה ה' **לכבש בגדיו**, שגם בחינה זו היא ענף מענפי הטומאה, אלא שטומאתה קלה. ואולי שזה ירמוז לאבק לשון הרע, כרמוז בדבריהם ז"ל (ערכין טו:) שאפילו לומר נורא בבית פלוני הוא אבק לשון הרע:

כל זמן שלא ישוב לא יתפארה מהצרת

כָּל יְמֵי אִשְׁרֵי הַנֶּגַע בּוֹ וְטִמְאָה טִמְאָה הוּא (יג, טו). פירוש **כל זמן שנגע בו שהוא עונו**, כמו כן ישאר בטומאת צרעתו, והוא אומרו **יטמא** פירוש יעמוד בטומאתו. ואומרו **טמא הוא** פירוש על דרך אומרו (ויק' כ ט) תיסרך רעתך, שאין ה' ברוך הוא מטמאו, אלא טמא הוא מעצמו לצד פעולתו, ואין ה' עושה לו דבר:

מעשיו הטובים ויגבר כל הטוב ויתבטל חלק הרע, ועל זה אמרו ז"ל (הריו"ט יג) 'ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ':

אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סִפְּחַת אוֹ בַּחֶרֶת וְחֵיהָ בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת וְגו': (יג, ט)

הצרעת בישראל אינה פנימי אלא חיצוני

ואומרו **כי יהיה בעור בשרו**, מודיע הכתוב שאין טומאת צרעת באיש הישראלי אלא **בעור בשרו** ולא צפנים, כי האומות בחינת נפשם ענמה היא בחינת הצרעת ומינס, ובנפש ישראל צפגו צם ללד החטא אשר יחטא ירשום מראה צרעת בעור בשר, ודוקא **בעורו** ולא בבשרו, ואין כריך לומר צפנימיותו:

אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בחרת וכו'. פירוש על דרך אומרו ז"ל (ויצמות טו) 'אחם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם', שאין האומות מטמאין בנגעים, ומכאן הוכחה שאין גוים מטמאין בנגעים שאמרו במסכת נגעים בתחלת פרק י"א (מ"א):

צרעת בא גם על מוציא שם רע

ולמה שאמרו ז"ל (ערכין טו:) שהצרעת באה על לשון הרע, ירמוז הכתוב בשתי מראות נגעים, על פי מה שכתב רמב"ם בפרק ז' מהלכות דעות (ה"ב) וזה לשונו, 'לשון הרע הוא המספר בגנות חברו אף על פי שאומר אמת, אבל האומר שקר הוא נקרא מוציא שם רע על חברו', ע"כ. הגה האומר דברי גנאי על חברו הגם שאומר אמת נקרא צעל לשון הרע, והאומר שקר נקרא מוציא שם רע. וכנגד שני אלו אמר **שאת או בחרת**, **שאת** כנגד מוציא שם רע, ואמר **שאת** על דרך לא תשא שמע שוא (שמות כג א), **בחרת** כנגד

שאת או ספחת. אמרו ז"ל (נגעים פ"א מ"א) כי פירוש **ספחת** הוא מין הדומה ל**שאת**, כי שאת אמר נקי, ודומה לו בהדרגה שניה לו כסיד ההיכל. והנה הגם שלא נאמרה ספחת אלא גבי שאת, הוא הדין ספחתה של בהרת, וזה הוא שיעור הכתוב **שאת או ספחתה או בהרת** וספחתה: ויש לדעת למה הקדים הכתוב זכרון השאת קודם לבהרת, אחר שהבהרת הוא לבן שאין למעלה ממנו, כמאמר ז"ל (שם) 'בהרת עזה כשלב שניה לה שהיא שאת כמזר נקי', אם כן היה לו להקדים מדרגה הגדולה ואחר כך מדרגות שלמטה ממנה: ...

הזרעת. וללד שיש הדרכות בשתי הבחינות, לזה עשה ה' צדק הוא ספחת לשאת ולזהרת, כבחינת הדבור אשר יסובב אותה:

לשון הרע, ואמר לשון בחרת בהירות, שיוה האדקת הדברים הנאמרים כי כנים הם, ואף על פי כן מאוסים הם ויסובבו

מ"ד קיבל גם כל התורה שבע"פ, ולחז"ל ניתן הכח לדרשו במקרא שבכתב

אֵל תִּשְׁקָצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרִין הַשָּׂרִין וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמָתָם בָּם: (וי, לו)

שנאמרו למשה בסיני, והסודות והדרכות כלן יתנו להם מקום בתורה שכתב. ולזה תמצא באו התנאים וחזרו תורת כהנים וספרי וכו' וכל דרושתם בכתובים אינם אלא על פי ההלכות, והלבישם בתורת ה' תמימה שכתב, ואחריהם ועד היום זו היא עבודת הקודש בני תורה לדייק המקראות וליישבם על פי המאמרים שהם תורה שבעל פה, וזו היא עבודת התורה הנקראת ארץ החיים. וענין זה לא נמסר למשה כולו לדעת כל תורה שבעל פה היכן היא כולה רמוזה בתורה שכתב, ולזה אמרו ז"ל (מנחות כט:) שדרש רבי עקיבא דרשות שלא ידעם משה, אין הכוונה שלא ידע משה עקרון של דברים, הלא ממנו הכל, אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אלא שלא ידע סמיכתם ודיוקם היכן רמוזים בתורה. וזה כך האות מה שלפנינו, שדרש הלל מהכתוב ההלכה שנאמרה למשה בעל פה, ולא גילה ה' למשה עיקרה בכתוב וזא הלל ודרשה. ודברים אלו נכונים הם:

וראיתי ליישב מאמרי רבותינו ז"ל שאמרו (ויק"ר כב א) 'שלא היה דבר שלא נמסר למשה בסיני, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש', ואמרו במקום אחר (במדב"ר יט ו) כי 'רבי עקיבא היה דורש מה שלא ידע משה, כאומרו (ישעי' מב טז) הקצבים עֲשִׂיתֶם, אעשה לא נאמר וכו' יעוין שם דבריהם, וכן כמה מאמרים שדומים לזה:

ונראה כי יסוב המאמרים הוא, כי הן אמת שכל דבר תורה נאמר למשה, ואין חכם יכול לדעת יותר ממה שידע משה, והגם שתלמיד כל דורות ישראל מיום מתן תורה עד שתמלא הארץ דעה, אין חידוש שלא ידעו משה. אבל ההפרש הוא, כי משה נתן לו ה' תורה שכתב ותורה שבעל פה, והנה הארון צדק הוא בחכמתו יתברך רשם בתורה שכתב כל תורה שבעל פה שאמר למשה, אבל לא הודיע למשה כל מה שנתן לו בעל פה היכן הוא רמוז בתורה שכתב, וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה ללבש ההלכות

אין ה' חפץ בכליון ממון, אפי' של רשעים

וְרָאָה חֶבְהֹן אֶת הַנֶּגַע וְהַסִּגְיָה אֶת הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים: (וי, נ)

שכרעת זה בא בעצורו, וכבר קדם לנו (להלן יד לו) כי לא יחפז ה' בהפסד וכליון ממון אדם, לא ולמד מה שדרשו ז"ל (תו"כ, נגעים פי"ב מ"ה) בפסוק (להלן יד לו) וְלֹאִי הַפֶּה וּפְנֵי אֶת הַבֵּית שֶׁהַקְדוֹשׁ צִדּוֹק הוּא חס אפילו על ממון הצווי של הרשעים, אשר על כן אין לך נגע בצגדים שיוחלט בפעם אחד, מה שאין כן האדם שישנו בתשובה ותיקון גם אחר החלטו, שהרי אינו נאצל בהחלטו אלא נדל, ובשובו יוסר ממנו הנגע וטהר, לזה ישנה לזרעת חלוטה בפעם ראשונה, וישרים דרכי ה':

וראה חבון וגו' והסגירה. צריך לדעת מאי טעמא סינה הכתוב משפט זרעת הבגד ממשפט זרעת אדם, שכרעת אדם ישנה בלא הסגר כשהיא זרעת, וזרעת הבגד הגם שהיא זרעת כמו שאמר הכתוב (פס' מט) נֶגַע זָרַעַת הוּא, אף על פי כן לא כזה שיטמאנו הכהן אלא יסגירו, ונמצא כפי זה מחשיב הכתוב צגדי אדם מאדם עצמו:

ונראה כי הבגדים ללד שהחלטו הוא כליונו, אם בפעם ראשונה יוחלט אם כן אין תרופה לבעל תשובה לשב על חטא

רפואת הנגע הוא היפך מדפואתו הטבעי

זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמִּצְוָה בְּיוֹם טַהֲרָתוֹ וְהוֹבָא אֶל חֶבְהֹן: וַיֵּצֵא חֶבְהֹן אֶל מַחֲזִיק לַמַּחֲזֶה וְרָאָה חֶבְהֹן וְהָנָה נִרְפָּא נֶגַע הַצָּרְעָת מִן הַצָּרְעִי: (יה, כג)

יראה האדם שהגם שעשה דברים אלו שהם נגדיים אף על פי כן על ידי שהרהר תשובה והתודה חטאתו כי צעונו אשר פשט לשונו גילה הנגע את עינו, וישוב מחטאתו ויטהר לשונו ויראה כי הפך הנגע את עינו, בזה ידע ויכח הוכחה צדקה שלא בא לו הנגע אלא ללד שדבר לשון הרע. והוא אומרו זאת תהיה תורת מוציא שם רע, והכרת הדבר והוכחתו ביום טהרתו, שהגם שעשה דברים נגדיים לחוליו כנזכר אף על פי כן נטהר, בזה ידע כי תורת לשונו הרע הוא זה, ולא מקרה הטבעי כחושבי מחשבות און, וישמור פיו ולשונו. והוא מה שגמר אומר נרפא נגע הצרעת מן הצרעי, פירוש מן הצרוע בזה רפואתו, ששז ורפא לו (ישעי' ו י):

עוד נראה לפרש על זה הדרך, להיות שהזרעת כפי הטבע תכונתו תהיה מעפשות וזיהום הגוף ותגבורת המרה אשר תתגבר באדם, ועושה רועם בצדקו, ודבר זה יסובבו העצבון וזרת הלז ושממון השכל, והרפואה הטבעית לזה היא הרחקות העצבון, ועניינים המרחיבים לבו של אדם ומשמחים אותו. והנה צדק נגע זרעת על האדם, יכול אדם לומר כי חולי טבעי הוא אשר יקרה להאדם, וצדקו לו כי הוא זה צביל לשון הרע, לא יאמין ולא ילדיק הדברים. לזה נתחכם אל עליון וזה שסיגר המאורע, צדק יֵשֶׁב (לעיל יג מו) וַיִּגְדְּלוּ יְהוָה פְּרָמִים וְרָאָה יְהוָה פְּרוּעַ וְעַל שָׁפָס יַעֲטֶה (שם פס' מה), ודברים אלו הם כפי הטבע נגדיים לרפואת סיבת הנגע, ואדרבה יולידו הנגע מחדש, וכאשר

פניני וחידושי אור החיים הק'

העניות נקרא צרעת ששניהם חשובים כמות

אֲשֶׁר בּוֹ נִגַע צִרְעַת אֲשֶׁר לֹא תִשָּׂי יָדוֹ בְּטַהֲרָתוֹ: (וי, לב).
ובדרך רמז אפשר שרמז הכתוב למה שאמרו בזוהר הקדוש (תיקונים כג) כי העניות נקראת צרעת, ולזה שניהם נקראים מתיים (גדרים סד), והוא מה שרמז באומרו **אשר בו נגע צרעת** פירוש עודנו הנגע בו, ומה הוא הנגע, פירש ואמר **אשר לא תשיג ידו בטהרתו**, פירוש שלא מצאה ידו לצד עניו להביא קרבן הצריך לטהרתו מצרעתו, עד שהוצרך להביא עופות:

מי שאינו נטהר - נטמא יותר

אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ וְגו' (טו, כ). צריך לדעת למה כפל לומר **איש איש**. ואולי שיודיע מה שאמרו ז"ל במדרש (תנ"ך פט"ו) ראה אדם קרי שחייב טבילה ואמר מי רואה אותי, אין בכך כלום, שוב ראה פעם שנית, אמר מי רואה אותי, פעם שלישית, עבר על מה שכתוב (וייב לב כט) 'פעמים שלש עם גבר', הוא נעשה זב וכו', ע"כ. זה הוא שרמז באומרו **איש איש**, פירוש פעם ראשונה **איש**, על דרך אומרו (גדרים כג יא) **איש** אשר כי לא יהיה טהור מקרה לילה, ואמר פעם שנית **איש**, לרמז על פעם שניה, אם חזר בו מוטב, אם לאו יהיה **זב** גמור, ויטבול לטומאה חמורה:

טו: ועיי' בר"ר יד ו, **ושני תולעת** - יעקב, על דרך אומרו (ישעי' מא יז) **לֹא תִיָּקְלִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב**, ואזוב הוא יחזק שהוא צחינת הגבורה, שצריך כירוף זכות שלשון:

ואמר **ושחט** כאן רמז להריגת משיח בן אפרים במאמרו יתבדק, **אל בלי חרם על מים חיים**, פירוש צביל כפרת העם פדיון נפסם, וכינה אותם **בלי חרם** על דרך (בראשית ז ז) **וַיִּקְרָא יְיָ אֱלֹהִים] אֶת הָאָדָם עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה**. שהוא כלי חרם, והכונה בזה לזכר שנסארו ככלי חרם שעומד לשבירה, לזכר גרעון התורה המתיחסת למים חיים (עיי' תענית ז), **על סבת מים חיים** שאין בישראל תורה, ועל זה **תשחט הצפור האחת**. גם צאמנעות דבר זה ילבוש ה' בגדי נקם הפך מדותיו הרחמים, ויעשה כלה לגוים המריעים. וממלא לזכר אתה יודע, שחם יהיה בהם תורה לא ימות האליה. ותמלא שכתב האר"י ז"ל (שעה"כ דרושי העמידה דרוש ו ד"ה תשטו) שצריך לכין בתפלה הקבוע להתפלל על זה האדיק שלא ימות, פירוש כי צאמנעות התפלה יתרבה זכותו ויעמוד חי, ותצטוב גזירת מות ממנו:

ואמר **את הצפור החיה** שהוא משיח בן דוד, יקח אותה הקדוש ברוך הוא, וילקח עמו זכות האבות, וילקח נקמת האדיק שנהרג, והוא אומרו **יקח אותה ואת עין וגו' וטבל אותם בדם הצפור השחוט**, ויתגברו הרחמים מזכות האבות וממשיח הנהרג, ויתכפרו כל הדרכות הטומאות ומניעות דביקות ישראל. והוא מה שרמז הכתוב כאן צאמנו והזה **על המטהר**, פירוש ענין כפרה, כי למען זכות האבות ולמען אשכול הנהרג הוא כופר, ויכפר על בני ישראל:

ואמר **שבעה** כנגד שבעה הדרכות הטומאה אשר יטמאו בהם בית ישראל, כי הם שבעה כידוע, והן הנה הרמזים בטומאת מת וטומאת נדה, לכתוב (ויחזקאל לו יז) **בְּטֹמְאֹת הַנִּדָּה וְגו'**

עיי' תשובה ותורה, ובזכות האבות והמשיחים, יתקרבו לה' ויזכו לגאולה. ועיי' תורה ותפלה ימנעו מיתת משיח בן יוסף

וידבר יי אל משה לאמר: זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן: ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע: וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועין ארז ושני תולעת ואזב: וצוה הכהן וישחט את הצפור האחת אל בלי חרש על מים חיים: את הצפור החיה וקח אתה ואת עין הארז ואת שני התולעת ואת האזב וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוט על המים החיים: והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את הצפור החיה על פני השדה: וכבם המטהר את בגדיו וגלה את כל שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהל שבעת ימים: והיה ביום השביעי וגלה את כל שערו וגו' (וי, טו-טז)

ובדרך רמז תרמוז הפרשה על גלות ישראל, על דרך אומרו בספר הזהר (ח"ג דל"ג) כי אומות העולם לישראל הם צחינת הצרעת, וישלטו בהם לזכר הטעם עלמנו שסובב הצרעת. ותמלא גם כן שאמרו ז"ל (ויק"ר לב ה) **שלא נגאלו ישראל ממזרים אלא לזכר שלא היה בהם בעלי לשון הרע**, לכתוב (שמות ג כב) **וְשָׁחֲלָה אִשָּׁה וְגו'** ודבר זה היה בידם י"ב חודש וכו'. גם אין לך דבר שמרחיק האדם מן קונו כלשון הרע וארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה וכו' וכת מספרי לשון הרע (סוטה מ.ב), כל המספר לשון הרע אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם (ערכין טו:). ולזה אמרה התורה **זאת תהיה תורת המצורע** שהוא עם בני ישראל, שנלכדו בנגעי בני אדם הטמאים, ביום טהרתו שיטהר לשונו ודרכיו, **והובא אל הכהן** כי ה' ברוך הוא יתכנה בשם כהן כאמור בספר הזהר (ח"ג מט) **בפסוק והובא אל הכהן**. ואמר **והובא** לזכר שנתרחק עכשיו יתקרב וצא **אל הכהן** ותכף ומיד, פי מי גוי גדול וגו' אלהים קרבים אליו (דברים ז ז), ואמר **והובא** פירוש מעמנו יתקרב, כי מעשיו יקדשו ויקרא קרוב לכתוב (ישעי' מו יט) **שָׁלוֹם וְגו' וְלִקְרֹב**. ואז וילא יי ונלחם וגו' (זכרי יד ג), והוא אומרו **ויצא הכהן אל מחוץ למחנה** שהיא חוץ למחנה שכינתו - לחולה לארץ מקום טמא, ששם בעונותינו הם גולים בני ישראל, וראה **והנה נרפא הנגע** שבעדו בל הצרעת שחזרו בתשובה ונטהרו:

וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות, הם שני משיחים, ונקרא לפור כי כן יתכנו נשמות העליונות כידוע (זהר ח"ג קע"ו), ועוד מצינו שיתכנה הגואל לפור וזה לך לשון הזהר בפרשת בלק (ח"ג ריב): **'ומהיה' מערתה יסגל חד עופא רבדבא עלאה דישלוט בעלמא וליה יתהיב מלכותא וכו', ע"כ**. ומצינו שאמרו ז"ל (סוטה כג) ששני משיחי ישראל הם משיח בן אפרים ומשיח בן דוד, ובתחילה יתגלה משיח בן אפרים וימות, ואחר כך יתגלה משיח בן דוד, וכנגד שני אלו אמר ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות, כל אלו הכינויים הם מעלות הקדושה, כידוע לידועי דעת:

ואומרו **ועין ארז ושני תולעת ואזב** רמז לזכות שלשה אבות, עין ארז הוא אברהם שהוא האדם הגדול בענקים (ויחזקאל יד

ובזה וטהרו. ואז ושלח את הצפור החיה, כאומרם בספר הזהר בפרשת בלק (ס' ו'): 'ומהיה מערתא יסגא חד עופא כרברא עלאה דיסלוט ככל עלמא וליה יתיבה מלכותא' וכו', והוא אומרו על פני השדה שהוא עולם הזה, שתהיה שולטת בכל העולם:

ואז ובבם המטהר שהם ישראל, את בגדיו הם בגדים האזאים שהיו מלוכזשים בנשמתו, כדרך אומרו (זכרי' ג' ד') הָסִירוּ הַבְּגָדִים הָאֵלֵּים, וגילח את כל שערו שהם בחינת למחי החומר

העכור, ורחץ במים הוא התורה זה יטהר מחשבותיו, ואחר יבא אל המחנה זה מחנה שכונה – ירושלים היורדת בנויה מלמעלה. ואמר וישב מחוץ לאחלו כי לא יקרב להזדווג לשכינה עד שישבו שבעה נקיים לחשך טומאה, וביום השביעי יהיו ראויים לקבלת הארת הקדושה. כיוצא בזה תמצא שאמר ביחזקאל (מג טו) שָׁבַעַת יָמִים יִכְפְּרוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְיִטְהָרוּ אָתּוֹ, נמצאת אומר שתי טהרות, טהרה הראשונה הרחקת הטומאה, והשניה היא הקרבת הקדושה:

עד ביאתם לארץ לא היה שייך רק נגעי אדם

בִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחָזָה וְנָתַתִּי נָגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶחָזָה כָּבֶם: (יה, לה)

כי תבואו וגו' ונתתי וגו'. וכי בשורה היא זו, ולא היה לו לומר אלא כי יהיה נגע בקירות בית אחוזתכם וגו', כדרך שהזכיר בנגעי בני אדם (לעיל יג ט). ורבותינו ז"ל (ויק"ר ג' ו) הרגישו מזה, ואמרו כי לפי ששמעו הכנענים שישראל באים לארצם והטמינו כל וכו' ע"כ, וזה דרך דרש:

ועל פי מה שאמרו במדרש (ס' יז ד') וזה לשונם: 'אמר ר' לוי אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה וכו' בתחלה הנגעים באים על ביתו וכו' ע"כ, יתבאר על נכון. והוא ללד שהקדים לומר נגעי בני אדם, והוא הפך האמור בבעל הרחמים, לזה אמר מה שהקדמתי נגעי בני אדם הוא ללד שעדיין לא באהם אל הארץ, ואין בחים לנגוע בהם, אבל כי תבואו אל הארץ, אז לא אתן

הנגע בחדש תחלה, אלא ונתתי נגע בבית ארץ וגו' תחלה. וטעם שלא סדר הכתוב נגע הבית קודם, ללד שנגעי אדם ישנם תיכף ומיד מהדיבור ואילך נוהגים, ונגעי הבית הוא כי יבואו, לזה הקדים הצריך תיכף ומיד:

ואם תאמר אם כן היה לו להקדים נגעי בגדים לנגעי אדם, ששניהם ישנם מיד, ולהם ראוי להקדים כסדר מדת בעל הרחמים. ונראה כי בחר ה' לסדר נגעי בגדים בין נגעי אדם ונגעי בחים, ללד שיש בהם דברים שהם שוים בהם לנגעי אדם ויש דברים ששוים לנגעי בחים, כי בשיעור הצרעת שוים לדון נגעי אדם בגדים, ולא כצרעת הבחים שהוא בשני גריסין. ובגוונים שוים לנגעי בחים ירקרק או אדמדם, ולא בגוון לבן כנגע אדם:

נגעי בגדים ג"כ באים על עוונות חמורים

עוד נראה, שחש הכתוב להקדים נגע הבגד ואחר כך נגעי אדם, שאז הייתי אומר כי נגע הבגד בא על עון קל ונגע אדם בא על עון חמור, ולא על עון עצמו שיתחייב ללד נגע על האדם בא על הבגדים ללד הרחמים, לזה הקדים הכתוב ואמר נגעי אדם, לומר כי גם צרעת הצריכה ללד לאדם, בעל הרחמים מביאה

בבגדים אולי ישוב ורפא לו מצוא עלי. ועדיין אני אומר דלמא על עון חמור באים נגעי אדם ועל עון קל באים נגעי בגדים, והתורה סידרה החמור תחלה שהם נגעי אדם ואחר כך הקל שהם נגעי בגדים, אם כן היה לו לסדר משפט הבגדים אחר משפט אדם וטהרתם, וכמו שכתבתי למעלה, והבן:

הנהגת הקב"ה עם הרשעים

וְרָאָה אֶת הַנֶּגַע וְהֵנָּה הַנֶּגַע בְּקִירוֹת הַבָּיִת שְׁקֵעֵרוֹת יִרְקַקֶּת אוֹ אֲדָמָדְמוֹת וּמִרְאִיהֶן שְׁפָל מִן הַקִּיר: וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן הַבָּיִת אֶל פֶּתַח הַבָּיִת וְהִסְגִּיר אֶת הַבָּיִת שְׁבַעַת יָמִים: (יה, לו–לז)

וראה וגו' בקירות הבית וגו'. פרשה זו רמזה מפעלות ה' בהנהגתו עם הרשעים אשר יבחרו במטעמי יצר הרע, שהוא יקרא נגעי בני אדם. ואמרו בזוהר (ח"א קפ"א). כי הקדוש ברוך הוא נותן הנפש בגוף האדם, מללחת מה טוב, ואם לאו הוא עוקרו משם וחוזר ושולח במקום אחר. והוא מה שרמז כאן בנגעי הבית, כי הבית ירמוז אל גוף האדם שהוא בתי הנפש, והבהן הרמז כאן הוא הבורא שמלינו לרבותינו ז"ל בספר הזהר (ח"ג מט'): שדרשו כן בפסוק (לעיל יג ט) והוצא אל הכהן וגו'. ואמר כי כשיראה הקדוש ברוך הוא כי הנגע בקירות הבית, פירוש נשתקע בחינת הרע בתוכיות מהות הגוף, ונתעב הבית והוא מה שרמז באומרם שְׁקֵעֵרוֹת, תיבה זו מורכבת משנים שקע רורות, ואות האל"ף

נבלעת במצטא וכאלו אמר שקע רורות, שנקע בו בחינת היצר הרע שנקרא רור, ולפי שיש הרבה בחינות בדרשו אמר רורות. ואומרו ירקרקות רמז לסימן העצירה, על דרך אומרם ז"ל (שבת ג.) 'סימן לעצירה הדיוקן'. גם אמר אדמדמות רמז לשפיכת דמים המיוחס לבחינת הרע רחמנא לילכלן:

יצו ה' לסגור הבית, פירוש שלא יושפע משפע האלהי, והוא סוד נידוי הרשעים ללד יחסו לללד דמהימנותא. אם האדם הרגיש בדבר ופז – מה טוב, ואם לא – יצו ה' להביא עליו יסורין לרחוץ כתמיו ונגעיו, והוא סוד חלוץ אבנים וכו' (פס' מ–מז). ואם עדיין מסריח מעשיו הרי הוא מת, והוא אומרו (פס' מה) וְנָתַן אֶת הַבָּיִת אֶת אֲבָנָיו וגו':